

KÖZLEKEDÉSBIZTONSÁGI
SZERVEZET

TRANSPORTATION SAFETY
BUREAU

ZÁRÓJELENTÉS

2008-088-4P

SÚLYOS REPÜLŐESEMÉNY

Sárpilis
2008. április 20.

ZODIAC 601 XL típusú
ultrakönnyű repülőgép

66-03

A szakmai vizsgálat célja a légiközlekedési baleset és a repülőesemény okának, körülményeinek feltárása és a hasonló esetek megelőzése érdekében szükséges szakmai intézkedések kezdeményezése, valamint javaslatok megtétele. A szakmai vizsgálatnak semmilyen formában nem célja a vétkesség vagy a felelősség vizsgálata és megállapítása.

Jelen vizsgálatot

- a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvényben,
- a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény Függlékeinek kihirdetéséről szóló 2007. évi XLVI. törvény mellékletében megjelölt 13. Annexben,
- a légi-, a vasúti és a víziközlekedési balesetek és egyéb közlekedési események szakmai vizsgálatáról szóló 2005. évi CLXXXIV. törvényben (a továbbiakban: Kbt.),
- a légiközlekedési balesetek, a repülőesemények és a légiközlekedési rendellenességek szakmai vizsgálatának szabályairól szóló 123/2005. (XII. 29.) GKM rendeletben foglaltak alapján,
- illetve a Kbt. eltérő rendelkezéseinek hiányában a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény rendelkezéseinek megfelelő alkalmazásával folytatta le a Közlekedésbiztonsági Szervezet.

A Kbt. és a 123/2005. (XII. 29) GKM rendelet együttesen a következő uniós jogi aktusoknak való megfelelést szolgálják:

- a) a Tanács 94/56/EK irányelve (1994. november 21.) a polgári légiközlekedési balesetek és repülőesemények vizsgálatának alapvető elveiről,
- b) az Európai Parlament és a Tanács 2003/42/EK irányelve (2003. június 13.) a polgári repülésben előforduló események jelentéséről.

A Közlekedésbiztonsági Szervezet illetékessége a 278/2006. (XII. 23.) Korm. rendeleten alapul.

Fenti szabályok szerint

- A Közlekedésbiztonsági Szervezetnek a légiközlekedési balesetet és a súlyos repülőeseményt ki kell vizsgálnia.
- A Közlekedésbiztonsági Szervezet mérlegelési jogkörében eljárva kivizsgálhatja azokat a repülőeseményeket, illetve légiközlekedési rendellenességeket, amelyek megítélése szerint más körülmények között közlekedési balesethez vezethettek volna.
- A szakmai vizsgálat független a közlekedési baleset, illetve az egyéb közlekedési esemény kapcsán indult más közigazgatási hatósági, szabálysértési, illetve büntetőeljárástól.
- A szakmai vizsgálat során a hivatkozott jogszabályokon túlmenően az ICAO Doc 6920 Légijármű balesetek Kivizsgálási Kézikönyvben foglaltakat kell alkalmazni.
- Jelen Zárójelentés kötelező erővel nem bír, ellene jogorvoslati eljárás nem kezdeményezhető.

A Vizsgálóbizottság tagjaival szemben összeférhetetlenség nem merült fel. A szakmai vizsgálatban résztvevő személyek az adott ügyben indított más eljárásban szakértőként nem járhatnak el.

A Vb köteles megőrizni és más hatóság számára nem köteles hozzáférhetővé tenni a szakmai vizsgálat során tudomására jutott adatot, amely tekintetében az adat birtokosa az adatközlést jogszabály alapján megtagadhatta volna.

Jelen Zárójelentés

alapjául a Vb által készített, a KBSZ főigazgatója által elfogadott és az észrevételek megtétele céljából – rendeletben meghatározott – érintettek számára megküldött Zárójelentés-tervezet szolgált.

A Zárójelentés-tervezet megküldésével egyidejűleg a KBSZ főigazgatója értesítette az érintetteket a záró megbeszélés időpontjáról, és arra meghívta az érintett személyeket, szervezeteket.

A 2008. november 17-én megtartott záró megbeszélésen meghívott személy, szervezet nem vett részt.

Meghatározások és rövidítések

BRS	Ballistic Recovery System = Rakéta-működtetésű mentő-rendszer (a repülőgép vázára szerelt ejtőernyő)
EASA	European Aviation Safety Agency = Európai Repülésbiztonsági Ügynökség
EMF	European Microlight Federation = Ultrakönnyű Repülőek Európai Szövetsége
FAA	Federal Aviation Administration = Szövetségi Légiközlekedési Hivatal, USA
FAI	Fédération Aéronautique Internationale Nemzetközi Repülőszövetség
GKM	Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
ICAO	International Civil Aviation Organization Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet
KBSZ	Közlekedésbiztonsági Szervezet
Kbvt.	A légi-, a vasúti és a víziközlekedési balesetek és egyéb közlekedési események szakmai vizsgálatáról szóló 2005. évi CLXXXIV. törvény
KHVM	Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium
MKSSz	Motoros Könnyű Sportrepülő Szövetség
MTOM	Maximum Take Off Mass = maximális felszálló tömeg
PLH	Polgári Légiközlekedési Hatóság (2005. december 31-ig)
NKH PLI	Nemzeti Közlekedési Hatóság Polgári Légiközlekedési Igazgatósága (2007. június 30-ig)
NKH LI	Nemzeti Közlekedési Hatóság Légiközlekedési Igazgatósága
UL	ultralight = ultrakönnyű (repülőgép)
UL A2	aerodinamikailag kormányzott UL légi jármű
Vb	Vizsgálóbizottság

AZ ESET ÖSSZEFOGLALÁSA

Eset kategóriája		Súlyos repülőesemény
Légijármű	gyártója	ZENAIR Ltd. (KIT ¹)
	típusa	ZODIAC 601 XL
	azonosító jele	66-03
	gyári száma	VH02
	tulajdonosa	magánszemély
	üzembentartója	MRSZ, MKSSz révén
Eset	napja és időpontja	2008. 04. 20., 17:00
	helye	Sárpilis
Eset kapcsán	elhunytak száma	0
	súlyos sérültek száma	0
Légijármű rongálódásának mértéke		kismértékű
Azonosító állam		Magyar Köztársaság
Azonosító hatóság		NKH LI, MKSSz révén
Az építést felügyelő hatóság		NKH LI, MKSSz révén
Eset helyszíne alapján illetékes kivizsgáló szervezet		KBSZ

Bejelentés, értesítések

A KBSZ ügyeletére az esetet 2008. április 20-án 17 óra 55 perckor az illetékes rendőrhatóság ügyeletese jelentette be.

A KBSZ ÜGYELETESE

- 2008. április 20-án 18 óra 22 perckor jelentett a KBSZ ügyeletes vezetőjének, majd
- 2008. április 20-án 18 óra 54 perckor tájékoztatta az NKH LI ügyeletesét.

Vizsgálóbizottság

A KBSZ főigazgatója a súlyos repülőesemény vizsgálatára 2008. április 20-án az alábbi Vizsgálóbizottságot (továbbiakban Vb) jelölte ki:

vezetője	dr. Ordódy Márton	balesetvizsgáló
tagja	Burda Pál	baleseti helyszínelő

Az eseményvizsgálat áttekintése

A Vb 2008. április 20-án 18:45 és 21:45 között helyszíni szemlét hajtott végre, és nyilatkozat megírására kérte a légijármű pilótáját és utasát. A fellépő jelenség (dugóhúzó) okának pontosítása végett az MKSSz a légijárművön súlypontmérést végeztetett, melyre 2008. július 7-én, Ócsény repülőtér egyik hangárjában került sor.

A helyszíni szemlén nyert adatok és tények, a nyilatkozat, valamint a fenti mérés eredménye alapján zárójelentés-tervezet készült. A tervezetre az NKH LI igazgatója észrevételt küldött, melynek alapján jelen zárójelentés a **BA2008-088-4P_4** biztonsági ajánlást elhagyta.

Az eset rövid áttekintése

Pilóta, sporttárs utassal a repülőgép minimális sebességét tesztelte. Az átesés bekövetkeztekor a gép dugóhúzóba perdült és mivel a pilótának a felvételre tett kísérletei sikertelenek maradtak, a pilóta működtette a BRS mentő-berendezést. Földet éréskor a légijármű kismértékben károsodott. Sem az oktató, sem utasa nem sérült.

¹ KIT: 51 %-ban amatőr építésű
KBSZ

1. TÉNYBELI INFORMÁCIÓK

1.1 A repülés lefolyása

A pilóta nyilatkozata szerint klubtárs utassal gyakorló repülésre indult. A felszállást követően 950 méterre emelkedett és ott a gép minimális sebességét tesztelte teljes gázlevételt követő állásszög-növeléssel. A pilóta szerint a gép 70-75 km/h sebességnél átesett, balra lebillent és egy hirtelen gyors fordulattal dugóhúzóba esett.

A pilóta szerint az átesést követően azonnal jobbra kilépett és a botot előre engedte. Mivel a manőver hatástalannak mutatkozott, teljes gázadással próbálta visszanyerni az uralmat a gép felett. Többszöri gázadás és gázlevétel után is hatástalannak maradtak a kormányok, és mivel a magasság vészesen csökkent, ezért úgy döntött, hogy a gépbe beépített BRS mentőrendszert működteti.

A működtetést követő mintegy két másodperc alatt a teljes kupola kinyílt, a pörgés azonnal megszűnt és egy viszonylag lassú süllyedés mellett a gép a három futóra ért földet.

Földet éréskor a légi jármű kismértékben károsodott, sem az oktató, sem utasa nem sérült.

1.2 Személyi sérülések

Személyi sérülés nem történt.

1.3 A légi jármű sérülése

A bal oldali főfutó-szár kettétört, a jobb oldali elrepedt és megroggyant. Az orrfutó felütődésétől a tűzfal eltorzult.

A BRS mentőrendszer sodronyai működtetéskor a rendszer rögzítési pontjai környezetében a törzs áramvonalazó lemezborítását tenyérnyi nagyságú darabokban felszakították. Ezek a károsodások sem szilárdságilag, sem aerodinamikailag érdemi változást nem okoztak, azaz a repülőgép légialkalmasságát nem befolyásolták.

1.4 Egyéb kár

Egyéb kárt a vizsgálat befejezéséig a Vb-nek nem hoztak tudomására.

1.5 A személyzet adatai

1.5.1 A légi jármű parancsnoka

Kora, neve		50 éves, férfi
Repülési engedélye érvényessége	Szakmai	Visszavonásig
	Egészségügyi	2009. 03. 06.
	Képesítései	UL A2 Pilóta
	Jogosításai	-
Repült ideje/felszállások száma	Összesen	224 óra/448 felszállás
	Megelőző 30 napban	9 óra/12 felszállás
	Megelőző 7 napban	4 óra/7 felszállás
	Megelőző 24 órában	2 óra/5 felszállás
Az érintett típuson összesen		224 óra/448 felszállás

1.6 A légi jármű adatai

1.6.1 **Légi alkalmassági tanúsítványának érvényessége:** 2009. 03. 20.

1.6.2 – 1.6.4 A légi járműnek a repült időre, a hajtóműre, valamint egy esetlegesen meghibásodott berendezésére vonatkozó adatai az esemény lefolyására nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

1.6.5 A légi jármű terhelési adatai

Üres tömeg	$300^2 + 11^3 = 311 \text{ kg}^4$	
Tüzelőanyag tömege	30 kg^5	
Kereskedelmi terhelés tömege	$71 + 60 = 131 \text{ kg}^6$	
Összesen	472 kg	
Megengedett összes tömeg	472,5 kg	
Az eset idején a tömeg középonti helyzete	29,5%	index szám ⁷
A megengedett súlypont helyzete	18%-tól 30%-ig	index szám ⁸

1.7 Meteorológiai adatok

Szél: 110 °-ról 1-3 m/s.

Látástávolság: 10 km felett.

Felhőzet: felhőtlen égbolt.

Az időjárási körülmények az esemény lefolyására nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

1.8 Navigációs berendezések

A navigációs berendezések az esemény lefolyására nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

1.9 Összeköttetés

A kommunikációs berendezések az esemény lefolyására nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

1.10 Repülőtéri adatok

A repülőtér paraméterei az esemény bekövetkezésére nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

² A légi jármű légi üzemeltetési utasítása szerint

³ A mentőrendszer kézikönyve szerint

⁴ 8 kg: a mentőrendszer tömege

⁵ A pilóta szóban tett becslése

⁶ Kereskedelmi terhelés itt: a pilóta + utas tömege

⁷ A PJ Anyagvizsgáló Labor mérése szerint

⁸ A Légi üzemeltetési utasítás szerint

1.11 Légi jármű adatrögzítők

A légi járművön adatrögzítő nem volt, az az érintett légi jármű típusra és feladathoz nincs előírva.

1.12 A roncsra és a becsapódásra vonatkozó adatok

Az esettel összefüggésben roncs nem keletkezett.

1.13 Az orvosi vizsgálatok adatai

A személyzet repülés előtti és közbeni pszichofizikai állapotáról adatok nem állnak rendelkezésre. Igazságügyi-orvosszakértői vizsgálatra nem került sor.

1.14 Tűz

Az eset kapcsán tűz nem keletkezett.

1.15 A túlélés lehetősége

Az eset során életveszély nem alakult ki. Személyi sérülés nem történt.

1.16 Próbák és kísérletek

A dugóhúzóba perdülés súlypontmérés elrendelését indokolta. A mérést a légi jármű helyreállítása után a PJ Anyagvizsgáló Labor végezte. A Laboratórium megállapította, hogy a légi jármű üzemképes. A üzemképességet az MKSSz berepülő pilótája – berepülés révén – megerősítette.

1.17 Érintett szervezetek jellemzése

Az MKSSz szakmai vezetése szakmai összevonásokon, értekezleteken rendszeresen tart tájékoztatásokat, továbbképzéseket a repülések biztonságát érintő kérdésekről. A napirendben elsőrendű fontosságot kapnak az üzemeltetés szabályzati vetületei.

1.18 Kiegészítő adatok

A Vb a fenti tényadatokon kívül következtetések levonása és biztonsági ajánlások megtétele szempontjából egyéb körülményt nem tart lényegesnek.

1.19 Hasznos vagy hatékony kivizsgálási módszerek

A kivizsgálás során az általánostól eltérő módszerek alkalmazására nem volt szükség.

2. ELEMZÉS

Írásban tett nyilatkozata szerint az eseményre vezető repülés során a pilóta a gép minimális sebességét tesztelte úgy, hogy teljes gázlevétel mellett a gép orrát megemelte, amíg az átesés bekövetkezett 70-75 km/óránál. A gép az átesés pillanatában balra lebillent és egy hirtelen fordulattal dugóhúzóba esett. A repülőgép **Légiüzemeltetési utasítása** szerint „Semmilyen műrepülési manőver nincs engedélyezve, beleértve a szándékos átesést és a dugóhúzót is.”

Szóbeli nyilatkozatból tudjuk, hogy a pilóta szerint az átesést követően „a horizont nagy sebességgel rohant körbe”. Ebből a körülményből a Vb arra következtet, hogy valószínűleg az ún. „lapos dugóhúzó” jelensége lépett fel. A lapos dugóhúzó létrejöttét valószínűsíti még a felvételre tett kísérletek sorozatos meghiúsulása, lásd **1.1 A repülés lefolyása**.

A dugóhúzóba perdülés súlypontmérés elrendelését indokolta. A mérésről jegyzőkönyv készült, mely üzemképességet állapított meg, lásd **1. melléklet**, Jegyzőkönyv, 19. számú blokk. A blokk a „**Part-146.A.60 sz. üzemképes**” bejegyzést tartalmazza. E megállapítás az alábbi körülmények elemzésének szükségességét vetette fel:

1. Tömegkorlátozások

A mérés szerint az esemény során a légijármű tömege az EASA által az UL kategóriára meghatározott tömegkorlátozást meghaladta.

2. Súlyponthelyzetek

A mérés szerint az esemény idején a súlypont a légiüzemeltetési utasítás szerinti tartomány határára esett, azonban egyéb terhelések esete is felveti a tartomány átlépésének lehetőségét.

Ad 1. Tömegkorlátozások

Az EASA alapszabály⁹ II. mellékletének felsorolásában tömeghatárok tekintetében az e) bekezdés v. pont vonatkozik a vizsgált légijárműre (**3. melléklet**), mely szerint egy UL kategóriájú légijármű maximális felszálló tömege - BRS mentőrendszer viselése esetén - a 472,5 kg-ot nem haladhatja meg. A Jegyzőkönyv 13. blokk harmadik adat-oszlopa szerint viszont a repülőgép „Gö” „össztömege” BRS nélkül került a megengedett határra. A Jegyzőkönyv azon kitétele tehát, mely üzemképességet állapít meg, ellenőrzésre szorul.

A légijármű tömegviszonyai tekintetében a **Légiüzemeltetési utasítás** az alábbiak szerint tájékoztat:

- A Vb elfogadja, hogy a **Súly- és tömegadatok** táblázatnak az üres tömegre vonatkozó 300 kg adata a gyártó által a kötelezően beszámítandó adatok figyelembe vételével került meghatározásra (úgy a minimálisan megkövetelt felszerelés, a BRS, a kifogyaszthatatlan üzemanyag, a motor hűtő- és kenőanyag tömege).
- A **Súly- és tömegadatok** táblázat szerint a maximális ülésterhelés 165 kg, a feltölthető maximális tüzelőanyag mennyisége 60 kg
- Az **V. Üzemeltetési korlátozások** fejezet **Súly- és terhelési többes korlátozások** szakasza előírja az EASA szerinti tömegkorlátozást, azaz az MTOM = 472,5 kg betartását

Mivel maximális ülésterheléssel és maximális feltölthető üzemanyaggal repülve a felszálló tömeg mesze meghaladja az előírt korlátozást (525 kg > 472,5 kg), ezért a

⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 216/2008/EK rendelete

felszálló tömeget az előírt 472,5 kg érték alatt tartani egyet jelent az ülésterhelés és a tankolt tüzelőanyag-mennyiség között felszálláskor létesített kompromisszummal.

Bár a számok szigorú követése ezt megköveteli, mégsem természetes az, hogy akár a pilóta önszántából, akár a felügyelő üzembentartó szervezet felügyelői kötelezettsége révén a kompromisszum létesítését megvalósítsa vagy betartassa. Modern UL légi járművek esetében ezért a pilótát a kabinban elhelyezett eszköz – célszerűen táblázat – segíti a kompromisszum létrehozásában, lásd **2. Melléklet**. A Vb számára is ésszerűnek látszott egy ennek megfelelő biztonsági ajánlás megfogalmazása, lásd: **BA2008-088- 4P_1**.

A kompromisszum létesítésére vonatkozó kötelezettségből következik az a körülmény, miszerint a **Teljesítmény adatok** táblázatának azon adatai, melyek a „maximális terheléssel” kitélt tartalmazzák, úgy mint

- maximális repülési idő maximális terheléssel, valamint
- maximális repülési távolság maximális terheléssel.

megtévesztők lehetnek. Ezek az adatok ugyanis csak egyetlen sajátos körülmény teljesülése esetén tekinthetők útbaigazításra alkalmasnak, nevezetesen ha az ülésterhelés és a tankolt tüzelőanyag-mennyiség között felszálláskor létesített kompromisszum minimális ülésterhelés esetén létesül. A kompromisszum mértékéről, az ülésterhelés és a tüzelőanyag mennyisége közötti arányoknak a maximális teljesítményre gyakorolt hatásáról a Légiüzemeltetési utasításnak tájékoztatnia kell!

A Vb ennek alapján úgy véli, hogy a táblázatnak azon adatai, melyek a „maximális terheléssel” kitélt tartalmazzák – érvényesség tekintetében - pontosításra szorulnak, lásd **BA2008-088-4P_2**.

Ad 2. Súlyponthelyzetek

A repülési körülményeket modellező súlypontmérési jegyzőkönyv (1. melléklet) 13. számú blokkjának harmadik adat-oszlopában a hátsó súlyponthelyzet index-száma 29,5 % a Légiüzemeltetési utasítás szerinti 30% ellenében. A jegyzőkönyv 13. blokkjának adatait összehasonlítva feltűnik, hogy mind a tüzelőanyag mennyiségének, mind az ülésterhelésnek a növelésével a súlypont hátra vándorol. Mivel az aktuális ülésterhelés (131 kg) elmarad a megengedettől (165 kg), valamint mivel a mért és előírás szerinti súlypont-határhelyzetek csaknem egybeesnek, ezért nincs kizárva az a lehetőség, hogy más személyzet és más tüzelőanyag mennyiség esetén a súlypont a megengedettől hátrébb kerüljön. A hátsó súlyponthelyzet az alábbiak felvetését tette indokolttá:

- A meghallgatások során elhangzott, hogy a légi jármű az üzembentartóhoz nem kész eszközként érkezett, hanem egy sor szerelés révén – elsősorban a hajtómű beszerelése után – került légi alkalmassági vizsgálatra kész állapotba. E szerelések a gyár által meghatározott súlyponthelyzet-intervallum határait megváltoztathatták.
- Ismert az a körülmény, miszerint lapos dugóhúzó létrejöttében a hátsó súlyponthelyzet szerepet kaphat. A balesetet követő berepülés igazolta a légi jármű hosszstabilitását, azonban a súlyponthelyzet-intervallum ellenőrzésére, a gyári állapot változatlan vagy megváltozott voltára a berepülés nem tért ki.

- A **Légiüzemeltetési utasítás V. Üzemeltetési korlátozások** fejezetének **Megengedhető manőverek** szakasza szerint „Semmilyen műrepülő manőver nincs engedélyezve, beleértve a szándékos átesést is.” Sajátos az a tény, hogy az átesést az UL szakma nem tekinti műrepülő manővernek. A Vb úgy véli, hogy fontos lehet egy vizsgálat, mely indokolhatja akár e tilalom fenntartását, akár annak törlését.

Mindezen felvetések indokolják annak szükségességét, hogy a súlypont lehetséges helyzeteinek újraértékelése megtörténjen, lásd **BA2008-088-4P_3**.

A tömeghatárok túllépése nemzetközileg ismert (szabálysértő) gyakorlat, melynek során sérülnek ugyan a maximális felszálló tömegre vonatkozó korlátozások, azonban az UL szakma nem ismer olyan esetet, amikor ebből közvetlen balesetveszély származott volna – elsősorban a szilárdsági próbák során általánosan alkalmazott túlterhelések folytán. Az ellentmondás feloldására – egyéb jogalkotói törekvések mellett - az FAA az ún. LSA¹⁰ bevezetésével talált megoldást, és napirenden van az európai változat, a EU CS¹¹ LSA bevezetése. Mindaddig azonban, amíg az európai változat jóváhagyást nem nyer, a fent idézett korlátozást kell az UL légi járművek üzemeltetőinek - az ülésterhelés és a tankolt tüzelőanyag-mennyiség között felszálláskor létesített kompromisszum révén - betartaniuk.

A betartás gyakorlatilag a hazai UL légi járművek többségét érinti. A 2007-335-4 számon nyilvántartott légiközlekedési baleset **Zárójelentés 2.2.1 Műszaki okok** fejezete a CORVUS CORONE MK II típusú ultrakönnnyű légi jármű kapcsán az alábbiakat írja (a Zárójelentés szövege dőlt betűvel printelve):

*A Repülési kézikönyv **Ismertető (H6.1)** pontja szerint:*

„A repülőgép terhelésekor csak a maximális felszálló súlyra kell különös tekintettel lenni”.

A gyártó ezzel az üzemeltetőt arra ösztönzi, hogy az ülésterhelésből engedhet a tüzelőanyag és egyéb, nem rögzített felszerelések javára, és viszont. Szóbeli konzultáció során a gyártó a H6.1 szabályt úgy értelmezte, hogy a maximális felszálló tömeg az üres tömeg változtathatatlansága miatt

- *a tüzelőanyag mennyisége,*
- *az egyéb, nem rögzített felszerelés, valamint*
- *az ülésterhelés között*

létesítendő alkalmas kompromisszum eredménye. Ennek megvalósítása a maximális felszálló tömeg nagyságának betartásával - akárcsak a Repülési kézikönyvben felsorolt egyéb feladatok tekintetében - a pilóta dolga. A lehetőségeket elemezve a Vb arra a következtetésre jutott, hogy alkalmas kompromisszum gyakorlatilag nem létezik, ezért megállapítja, hogy

a légi jármű érdemben kétszemélyes repülésre alkalmatlan volt.

Maximális ülésterhelés esetén ugyanis nem marad hely sem a minimálisan kötelező és fél óra repülésre elegendő tüzelőanyag, sem az egyéb, nem rögzített felszerelések, sem bármilyen sport vagy egyéb célú repüléshez szükséges tüzelőanyag számára.

Hasonló következtetésre jut az elemző például akkor, ha a CORA LEGATO légi jármű légiüzemeltetési utasítását vizsgálja, miszerint „a személyzet maximális

¹⁰ LSA = Light Sport Aircraft = könnyű sportrepülő légi jármű

¹¹ EU CS= European Certification Specifications = európai (légi)alkalmassági feltételek

súlya 120 kg”! Ez a korlátozás ugyanis kizárja, hogy átlagos testsúlyú felnőttek a légi jármű kabinjában együtt repüljenek. A jelen zárójelentés-tervezet **2. Mellékletében** tárgyalt **UFM-13 Lambada** típusú UL légi jármű esetében, ha az ülésekben két átlagos súlyú felnőtt férfi foglal helyet, akkor az 100 liter űrtartalmú tankba – amint azt a 2. melléklet legalsó táblája mutatja - mindössze 25 liter tankolható. Mindkét esetben nagy a kísértés a korlátozások megszegésére és a VB úgy véli, hogy a **BA2008-088-4P_1** biztonsági ajánlás ösztönözhet a betartásra, (a kabinnak olyan feliratokkal történő ellátása révén, mely a megengedett terhelések nagyságára figyelmeztet). Egy effajta felirat elkészítése egyúttal felhívhatja a készítő – esetleg később a vevő - figyelmét arra, hogy egy kétszemélyesként forgalmazott jármű érdemben kétszemélyes használatra alkalmatlan.

3. KÖVETKEZTETÉSEK

3.1 **Az eset bekövetkezésével közvetlen összefüggésbe hozható ténybeli megállapítások**

A vizsgált súlyos repülőesemény oka egy üzemeltetési korlátozás, azaz a szándékos átesés tilalmának megszegése volt.

3.2 **Az eset bekövetkezésével közvetetten összefüggésbe hozható ténybeli megállapítások**

Az áteséssel együtt fellépő dugóhúzó, különösen annak „lapos dugóhúzó” volta a súlypont-helyzet vizsgálatát igényli.

Az UL szakmai vezetésnek az üzemeltetés biztonságára irányuló erőfeszítései, úgy mint a légi üzemeltetés korlátainak betartása, esetenként nem kellő hatásúak.

3.3 **Az eset bekövetkezésével összefüggésbe nem hozható, kockázatnövelő tényezők**

A hazai ultrakönnyű légi járművek jelentős hányada kétszemélyes repülésre érdemben alkalmatlan.

4. BIZTONSÁGI AJÁNLÁSOK

BA2008-088-4P_1: A Vb javasolja az MRSZ-nek, intézkedjen afelől, hogy a hazai ultrakönnyű repülőgépek számára készüljön számoló eszköz, mely a kabinban rögzített táblaként segíti az ülésterhelésnek és a tankolható tüzelőanyag mennyiségének a meghatározását.

BA2008-088-4P_2: A Vb javasolja az MRSZ-nek, rendelkezzen arról, hogy a ZODIAK 601 XL típusú ultrakönnyű repülőgép Légiüzemeltetési utasításának azon teljesítmény adatai, melyek a „maximális terheléssel” kitételt tartalmazzák, pontosításra kerüljenek.

BA2008-088-4P_3: A Vb javasolja az MRSZ-nek, rendelkezzen arról, hogy a ZODIAK 601 XL típusú ultrakönnyű repülőgép Légiüzemeltetési utasításában a lehetséges súlyponthelyzetekre vonatkozó adatok újraértékelése megtörténjen.

5. FÜGGELÉK

1. melléklet: Jegyzőkönyv súlypontmérésről.
2. melléklet: Kötelező feliratok egy modern UL légi jármű kabinjában.
3. melléklet: AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 216/2008/EK RENDELETE, II. MELLÉKLET, kivonat.

Budapest, 2009. december 28.

---

dr. Ordódy Márton
Vb vezetője

Burda Pál
Vb tagja

1. Melléklet: Súlypontmérési jegyzőkönyv

1. illetékes hatóság/ország PLI/Magyarország		ALKATRÉSZ / BERENDEZÉS ÜZEMKÉPESSÉGI TANÚSÍTVÁNY EASA Form. 1.			3. Azonosító szám: ..... <u>112</u> ...../2008	
4. Jogosított szervezet neve és címe: PJ Anyagvizsgáló Labor 2030 Érd Latorca u. 23.		5. Munka megrendelése / szerződésere / számlára hivatkozás:				
6. Típuszám: 1. Megnevezés: A ZODIAK 601XL	8. Cikkszám: 66-03	9. Alkalmazhatóság* Általános	10. Mennyiség: 1	11. Gyári/gyártási szám:	12. Állapot / munka: Súly, súlypont mérés	
13. Megjegyzések: Üres súly (ernyővel) 40 l Benzinnel G ₁ = 87,6 kg G ₂ = 123,3 " " G ₃ = 124,3 " " G ₆ = 335,2 " " X _S = 366 mm X _{S%} = 22,4 % L = 1240 mm Q = 690 mm		Két pilótával (ernyő nélkül) G ₁ = 73,5 G ₂ = 132,6 G ₃ = 133,8 G ₆ = 371,9 X _S = 481 X _{S%} = 29,5 % L = 1240 mm Q = 690 mm				
14. Tanúsítom, hogy a fenti gyártott alkatrész(ek), berendezés(ek) megfelel(nek):		19.				
0 a jóváhagyott tervezési előírásoknak, és biztonságosan üzemképes(ek)		0 X Part-146.A.60 az. Izmintópes 0 Egyéb meghatározások a 13. blokkban				
0 nem jóváhagyott tervezési előírások szerinti készült, eredetileg a 13. blokkban		Tanúsítom, hogy ha a munka a 13. blokkban nincs egyébként meghatározva, akkor ezt a 12. blokkban azonosítva és a 13. blokkban leírtva a Part-145 sz. végzők és a felsorolt tételek üzemképesek.				
16. Hivatkozás aláírás:	16. Jóváhagyás / engedélyzési szám:	20. Hivatalos aláírás: ..... Anyagvizsgáló	21. Tanúsítvány/engedély száma: HU. 145.0089	22. Dátum (n/n/h): 2008. 07. 07.	23. Dátum (n/n/h): 2008. 07. 07.	
17. Név:	18. Dátum (n/n/h):	22. Név: L300R/KOPIUM	22. Név: HU. 145.0099	23. Dátum (n/n/h): 2008. 07. 07.	23. Dátum (n/n/h): 2008. 07. 07.	

*Felismerésként végző személynek a táblák(ek) alkalmazhatóságát ellenőrizni kell a műszaki dokumentációban.

2. melléklet: Kötelező feliratok egy modern UL légi jármű kabinjában.

OPERATING AND MAINTENANCE MANUAL FOR ULTRALIGHT AEROPLANE	
UFM-13 Lambada	
The owner (aircraft operating agency) of the airplane is responsible for placards readability during airplane service life.	
UFM 13	URBAN - AIR <small>JCL</small>
Empty weight	307 kg
Max. Take-off weight	472,5 kg
Min. crew weight	65 kg
Max. baggage weight	4 kg
Never exceed speed	V_{NE} 200 km/h
Stalling speed	V_{SO} 65 km/h
Fuel tank capacity	2 x 50 l
	
Manufactured: URBAN – AIR s.r.o.	
Model:	UFM 13
Date of produce:	2007
S/N	99/13
Registration:	
Empty weight:	307 kg
Max. Take-off weight:	472,5 kg
Permitted crew weight	
25 l in fuel tank	148 kg
50 l in fuel tank	130 kg
75 l in fuel tank	112 kg
full fuel tank	94 kg
half an hour flight	157 kg
Document No:	
Date of issue: 1.10.2007	2-15

3. n

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 216/2008/EK RENDELETE, II. MELLÉKLET,
kivonat.

A 4. cikk (1), (2) és (3) bekezdését nem kell alkalmazni az olyan légi járművekre, amelyek a következő kategóriák valamelyikébe tartoznak:

.
.
.

e) repülőgépek, helikopterek és motoros ejtőernyők legfeljebb két ülésel, amelyek legnagyobb felszálló tömege (MTOM) a tagállamok nyilvántartása szerint nem több mint a következő:

i. 300 kg szárazföldi, együléses repülőgép/helikopter esetében; vagy

ii. 450 kg szárazföldi, kétüléses repülőgép/helikopter esetében; vagy

iii. 330 kg kétültű vagy úszótestes, együléses repülőgép/helikopter esetében; vagy

iv. 495 kg kétültű vagy úszótestes, kétüléses repülőgép/helikopter esetében, feltéve hogy amennyiben úszótestes repülőgépként/helikopterként és szárazföldi repülőgépként/helikopterként is üzemel, adott esetben mindkét MTOM-határ alá tartozik;

v. 472,5 kg szárazföldi, törzsre szerelt ejtőernyős mentőrendszerrel rendelkező repülőgép esetében; vagy

vi. 315 kg szárazföldi, törzsre szerelt ejtőernyős mentőrendszerrel rendelkező együléses repülőgép/esetében;

és repülőgépek, amelyeknél az átesési sebesség vagy a minimális állandó repülési sebesség leszálláskor nem haladja meg a 35 csomós kalibrált légsebességet (CAS).